



**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Pars II. De dote, soluto matrimonio, restituenda?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

jurisdispositione retrotrahi, quoad lucrandos rei donatæ fructus perceptos, ad tempus donationis factæ; quia retrotrahi talem donationem constat ex priori num. *non ad dominium*, aliàs fictio plus operaretur, quàm veritas: ac conjunx vivus dominium transferre non poterat, ut verè ac firmiter esset in altero ab initio donationis factæ, ut constat; ergo *solum quoad fructus*, & quidem tantum perceptos, à tempore traditionis; quia fructus possessionem sequuntur. §. *si quis à non domino Instit. de rer. division. L. Bonæ fidei. ff. de acquir. rer. dominio*; ibi: *possessor, quoad fructus attinet, loco Domini pene est*. Ex hoc sequitur, donatarium, cui res donata est, decennio prius, quàm morte donantis confirmaretur, traditione secutâ primum uno anno ante mortem donantis, non lucrari fructus perceptos vivo donatore, nisi à die traditionis; hi enim sequuntur possessionem.

1760. Colliges 2. donatarium, confirmatâ donatione, non lucrari fructus rei donatæ à puncto traditionis, perceptos ex re in eo, in quo confirmari non potuit, v. g. ex excessu non insinuato, lege insinuationem exigente; nam sic perciperet *ut suos*, fructus rei donatæ non confirmatæ in eo, ex quo fructus nati sunt. Excessus tamen ille non confirmabilis, haberet rationem legati, si donatio confirmata esset ultimâ voluntate, ut diximus supr. sic Sanchez l. 6. hic D. 16. n. 3.

1761. Colliges 3. vim confirmationis secutæ, retrotrahi ad tempus donationis legitimè factæ quoad fructus naturales, & industriales. Si enim solum *quoad industriales* retrotraheretur, effectum hæc retrotractio non haberet. Nam industriales, etiam non secutâ confirmatione donationis, aliunde fiunt viri, vel Uxoris, ex re donata, ut diximus in Tract. Theolog. de Jure, & Just. & apertè habetur in L. 45. ff. de Usuris.

1762. Colliges 4. donationes conjugum, constante matrimonio, factas, esse quandam quasi speciem (inter contractus inter vivos, & legata) mediam, quia de utroque aliquid participant, *de contractu, inter vivos*, quia requirunt acceptionem, traditionem, & quandoq; insinuationem, si scilicet 500. solidos excederent; nec per

ultimam voluntatem confirmata requirunt hæreditatis additionem, vel aliàs ultimarum voluntatum solennitates: *de legitimis*, quia sunt ante mortem donantis ex se revocabiles, per L. 32. §. 1. ff. b. l. subiciuntur Falcidiæ, non possunt præjudicare legitimæ &c.

Colliges 5. ut ex possessione rei donatæ, & morte confirmatæ fructus perceptos donatarius licitè retineat, non requiritur, quòd habuerit bonam fidem, *credenda donationem fuisse firmam* ante confirmationem; sed sufficere, quòd, non obstantem defectu firmitatis, judicaverit, se rem donatam, & traditam tutâ conscientia possidere, dum vel sequatur confirmatio, vel revocatio, ut rectè notat Sanchez cit. num. 7.

PARS II.

De dote, soluto matrimonio, restituenda?

Quid sit dos, & quotuplex, dictum est à num. 1585. illis visum est, addere sequentia pro recta dicendorum intelligentia. Unde not. 1. dotem certam vocari, quæ secundum patrimonium promittentis, & conditionem ejus, cui promissa est; *integram*, quæ, cum restituenda est, nullâ parte deficit. Hinc, si maritus promittit restituere dotem *integram*, censetur renuntiare lucro quartæ partis ipsius dotis, quam aliàs ex forma statuti post mortem Uxoris lucratur; quod tamen apud Tuschum lit. D. conclus. 297. à n. 10. restringitur ad impensas funeris; dotis autem *congrue* appellatione continetur illa, quæ non est minor legitimâ; sic Pereyra in *Elucidar. num. 1680.* Not. 2. Res dotales vocari, quæ dotali pecuniâ emptæ sunt, *L. cum Vir, & Uxor. §. penult. ff. de jure dot. dotale prædium*, non solum cum jam marito jus ejus quæsitum est, sed etiam destinatum, retinetque nomen etiam soluto matrimonio. *L. dotale ff. eod.* His adde ex Jo. de Luca in *annot. ad S. Com. Trid. discurs. 34. n. 5. dotem vii aliam*, quam Monialis offert Monasterio (præsertim aliunde non fundato ex aliis bonis quam ejusmodi dotibus) in vicem, & locum alimentorum, *gaudere dotis privilegiis*. Nam *alimentorum favor in jure maximus est*, ut ex Accursio notat Hæmolius

Holdus tom. 3. de Jusf. tr. 9. num. 222. propterea censente, donationem, quã Vir Uxori, vel contra, promissit aliquid *annui*, seu alimentorum nomine, etiam constante matrimonio, donante mortuo, posse exigi, ac etiam si traditio facta non sit, convalescere.

ARTICULUS I.

De dotis Constitutione.

1765. Dotem ex bonis propriis tenetur filia constituere legitimus Pater, ut dicitur L. 19. ff. de Rit. nupt. quod probabilius procedit, licet aliunde dives sit. Nam hoc juvat ad querendum melius matrimonium; & colligi potest ex L. 7. C. de dotis promiss. dictumque est supra n. 500. & confirm. ex dicendis in seqq. Hæc porro regula limitatur. 1. ut non procedat respectu filie illegitimæ, nisi quantum est ad alimenta ex Jure Canonico; jure autem civili; cum ei non debeat legitimam, & dos illi substituatur, ac in eam conferatur L. 129. C. de inoffic. testam. nec ei debeat dotem; quod tamen videtur intelligendum, de dote, ac legitima, non jure naturæ, sed tantum legum debita. Limitatur 2. ut non procedat in casu, quo Pater filiam potest exheredare, ut docet Hamold. tom. 1. de Jusf. tr. 4. num. 381. & diximus num. 500. solum difficultas est, ex quibus causis hæc exhereditatio legitimè ac justè fiat? sed de hoc puncto jam actum est supra à n. 486. quo nos remittimus.

§. 1.

Quid in hoc puncto tenendum de legibus, privationem dotis concedentibus?

1766. Quæstio est, an leges laicorum, Parentibus concedentes jus exheredandi liberos in certis casibus, si matrimonium ineant, vel indignum, vel contra ipsorum voluntatem, Jure Canonico (in quantum attingunt matrimonia) sint correctæ? Opinionem affirmativam diximus probabiliorē num. 478. cum P. Sanchez *ibid. cit.* Contrarium docet Castropalaus d. 2. de spons. p. 12. n. 14. cum Julio Claro, Pontio & aliis, *ibid. cit. i.* quia talem poenam apponere filie, nubenti contra

Tom. IV.

rationabilem voluntatem parentis, non est causam matrimonii judicare, vel impedire, sed bono liberorum providere; odia, & inimicitias, communiter ex ejusmodi conjugii regulariter nascentes, impedire.

Secundò, quia, quando leges concedunt tales liberos exheredari posse, non propterea est facultas illis negandi alimenta; hæc enim sunt jure naturæ debita: sed solum hereditatem, & successionem solo jure positivo debitam; quo casu negare non est tam poena, quam carentia præmii: hoc autem negare potest jus positivum; ergo. Tertio communiter dicunt, etsi leges concedant parentibus facultatem exheredandi liberos pro certis casibus matrimonii, ipsis invitis contracti, non impediri per hoc injustè matrimonium, nec à Laicorum legibus aliquid disponi circa matrimonium; *in quantum est Sacramentum*, & subest juri solius Ecclesiæ; sed solum, *in quantum est contractus civilis*, de quo statueri est de Laicorum potestate.

Verùm, hæc non probant justitiam earum legum; quare not. 1. sub poena excommunicationis prohibitum esse, Viros vel mulieres subiectas, minis & poenis, *directè* vel *indirectè* cogere, cum iis matrimonium contrahere, quos ipsi (nimirum superiores eorum) præscribant, ut constat ex Trid. relato num. 504. Not. 2. non esse dubium, saltem *indirectè* cogi aliquem (coactione conditionali, de qua num. 485.) ad hoc matrimonium ineundum, vel non cum isto, vel ista, quando ei sunt minæ meritò timendæ gravis mali v. g. exheredationis, dotis amittendæ &c. Not. 3. Cum injuria coacti, consequenter *injustè* fieri tales minas, quoties hæc sunt *causæ matrimonii*, à Laicis; quia sunt sine potestate juridica, quæ non stat sine legis dispositione (in materia disponenti subiecta) alteri ad talem actum potestatem constituentem. Nam eo ipso fit contra jus alterius, reclamans adversus talem actum, præsertim poenalem, ac jure debitum; his præmissis:

Ad 1. rat. in num. 1766. Resp. ne- 1768. gando, quòd non sit, *saltem indirectè*, matrimonium *impedire*, impedimento, quod jure reprobatur; qualis est metus gravis

Kkk

incul.

incussus, vel directè ad hoc, vel indirectè, ne hoc matrimonium fiat, ut dictum est *num. 1767*. si talis metus injustè incutatur, prout contingeret in præsentì juxta *notit.* Ad 2. ibidem *Resp. ob matrimonium*, contra voluntatem parentum à liberis contractum, *negare successionem jure*, etiam positivo, *aliàs debitam*, non posse lege Laicorum *justè* statui; quia statuerent in materia sibi non subjecta, ut dicemus infra. Accedit, quòd non esset pura negatio præmii, sed rei jure debitæ in circumstantiis, pro quibus nihil potest potestas laica.

1769. Ad 3. *Resp.* leges laicorum, matrimonii, etiam indirectè solum impeditivas, esse graviter prohibitas à Trident. in *num. 756*. aliàs enim transgressoribus non imponeret pœnam excommunicationis; ergo non possunt esse justæ, esto solum disponere de matrimonio, in quantum contractus civilis; sic enim eo ipso indirectè disponerent de matrimonio, cui ratio Sacramenti ex institutione Christi annexa est. Accedit, quòd longè aliud sit, disponere de matrimonio, in quantum est contractus civilis, manens civilis; & in quantum est contractus civilis non manens civilis, sed hoc ipso evadens Sacramentalis, & transiens in Sacramentum. Unde licet ratio superius allata, locum habeat de casu, quo contractus manet purè civilis; secus tamen est, ubi simul eo ipso est Sacramentalis, ut in simili dictum est à *n. 1506*.

1770. Dices 2. etsi in conciliari decreto, de quo dictum est, expressè damnetur opinio volentium; ob defectum consensûs paterni, posse exheredari, vel alteri pœnæ subijci filium familias, esto dignè nubat; secus tamen est in casu indignarum nuptiarum, quas inicit sine consensu parentum; ergo lex civilis concedens Patri, posse exheredare, vel dotem negare filia, sine ipsius consensu indignè nubenti, quoad hoc non est correctæ per illud conciliari decretum; sic Joannes Bapt. de Luca *l. 14. in annotat. in dict. Conc. discurs. 26. à n. 35*.

Ant. probat. quia tam per sacros Canones, quàm decretum Concilii, solum providetur matrimonii valori, ac libertati, ne illis præjudicetur per ea, que inducunt speciem pœnæ, ac privationis ejus, quod

aliàs de jure competit, ut in casu exheredationis dici potest, ac etiam in casu denegatæ dotis, quæ in filia aliàs non provisa pro communi usu necessaria videtur pro ejus sustentatione; cum negatio aliorum dicatur *species negationis*, id est, eoque libertatem tollat, vel impediatur; secus tamen est, ubi agitur de exuberanti, parumque rationabili lucro, quod lex civilis (seu veriùs, ejus communis mala intelligentia) filia, quamvis provisa, defert; sic ille.

Et in *num. 37*. subjungit, etsi non desint, qui reprobent indefinitè conditiones, & leges, quæ filia, vel alteri puella in institutione, vel legato, seu in alia dispositione injunguntur, si matrimonii libertatem impediunt, vel restringant: verior tamen, magisque communem sententiam esse *forensium Canonistarum* (quibus in his materiis externi iudicii, fori judicialis, ac administrationis justitiæ, magis deferendum est) quæ docet, solum eo casu tales leges vitari, quando contravenientia redolet *speciem pœnæ, damnum in re propria*, vel etiam *privationem juris quæsti, quod aliàs quasi debitum sit*; secus ubi qualitas vel conditio solum est invitativa ad lucrum.

Resp. ad object. in *num. 1770*. N. 6. cundam partem anteced. ad ejus probationem concedo, in dicto Conciliari decreto reprobari solum eas leges, quæ non observantibus (dum matrimonia contrahunt) conditiones in iis præscriptas, decernunt pœnas, vel privationes alicujus ceteroquin jure debiti; sed nego, quod ibi supponit opponens, *negare hereditatem, vel dotem filia* (licet sit aliunde provisa) negare solum exuberans, ac parum rationabile lucrum, cum sit privatio rei aliàs jure debitæ; ut dictum est supr. ac hanc privationem ipse docet habere speciem pœnæ, decreto conciliari comprehensam, ut constat ex ejus verbis, ibi: *vel etiam privationem juris quæsti, quod aliàs quasi debitum sit*: ergo.

Cæterum, dotem à Patre deberi filia, etiam aliunde provisa, non potest rectè dici *irrationabile lucrum*, illi à nonnullis delatum ex *mala intelligentia juris civilis*, ut vult de Luca in *num. 2724*. Nam etsi eo casu, non deberi sua non careat probati.

habilitate, probabilius tamen est, etiam tunc deberi, ut docet Castropalaus tom. 7. de Just. D. 9. p. 4. §. 1. num. 2. tum quia dos, legitima subrogatur. L. quoniam. C. de inoffic. testam. legitima verò filiis, quantumvis divitibus, debetur. §. Aliud quoq; Authent. ut cum. de appellat. tum quia L. qui liberos. ff. de ritu nupt. & L. ult. C. de dotis promiss. dicentes, Patrem cogi, filiam nubere volentem, in matrimonium locare, ac dotare, loquuntur, quando filia erat dives bonis maternis.

1772. Ex hoc etiam patet ad alterum; concedo enim, quod canones, & decretum. Conciliare in hac materia solum reprobent illas leges, quibus non observantibus conditiones à jure laico præscriptas in matrimoniis contrahendis, imponuntur poenæ, causantes damnum rei propriae, vel privationem juris quaesiti, aliàs quasi debiti: sed nego privationem dotis, vel hæreditatis, in casu, quo causâ matrimonii in vitis parentibus contracti, imponitur à legibus laicorum, non esse privationem juris quaesiti, quod aliàs quasi debitum est. Nam hæreditatis, vel dotis legale debitum fundatur etiam secundum jus positivum in legitima filiatione.

Nec juvat dicere, hoc debitum infirmari, aut etiam annullari per leges oppositas. Nam 1. hæc est expressa petitio principii, ut patet consideranti. 2. si leges oppositæ haberent eam vim, deberent etiam nunc post authenticam, de qua n. 488. esse in vigore, cuius contrarium ibidem ostensum est. 3. deberent disponere in materia sibi subjecta, & nec indirectè de aliena, sed nec istud habent ex num. 1269. ergo.

1773. Quod in eod. num. 1770. à de Luca dicitur, quoad Canonistas forenses, valde dubito, an ita, ut existimat, verum videri possit consideranti modum, quo quandoque tales Causidici procedunt in judiciis fori externi. Mihi certum est, à nonnullis non raro, non tam attendi cause meritum, quàm, quod tali advocato forensi servit in rem sui Clientis, quem tunc defendit; id, quod ex tot legibus contra Collutores, Calumniatores, tergiversatores &c. satis constat; & experientia manifesta docet. Prætermitto plura, in hanc rem cæteroque valde opportuna. Rectius

Tom. IV.

dicitur, eorum sententiam cæteris præferendam, qui, quod statuit, meliori ratione, vel jure nituntur.

§. 2.

De Obligatione Matris dotandi filiam.

Quæstio est, an Patre non habente, unde possit dotare filiam, teneatur Mater? Resp. ipsam, per se loquendo, non obligari filias dotare, aut donationem propter nuptias filiis constituere. Nam hæc est obligatio Patris, non Matris. Sic Castropalaus cit. §. 1. num. 7. & constat ex L. Neq; Mater. 14. C. de jure dot. ibi: Neq; Mater pro filia dotem dare cogitur, nisi ex magna, & probabili causa (v.g. quia est periculum incontinentiæ) vel lege specialiter expressa, neq; Pater de bonis Uxoris suæ invito, illam dandi, habet facultatem. Dixi per se, secus enim est per accidens. Nam 1. si filia pudicitiae periculum subiret, nisi nuberet, & ab hoc impediretur defectu dotis, quam Pater dare non potest, Mater deberet, ut constat ex cit. L. 14. sic Rebell. p. 2. de obligat. just. l. 5. q. 4. n. 2. & alii. 2. Mater, si foret hæretica, aut infidelis, filia verò fidelis, & Catholica, ob favorem religionis compellitur dotare filiam usque ad legitimam portionem, ei comperentem, tametsi ex Patre, aut aliunde dotem habeat. L. Cognovimus C. de heret. & confirmatur ex cit. L. 14. ibi: vel lege specialiter expressa.

1774.

§. 3.

De Obligatione Avi paterni dotandi neptem.

Casus esse potest, quando neptis habet Patrem divitem. 2. quando inopem: in primo casu avum paternum teneri ad dotandam filiam ex bonis, non suis, & nomine suo, sed ex bonis filii, & nomine ejus, probabilius censet Baldus in Authent. Res, quæ. C. Communia de Legat. Fachinæus l. 10. Controvers. c. 40. & alii, quos citat, & sequitur Castropalaus cit. n. 2. Nam filias dotare, paternum est officium. L. ult. C. de dot. promiss. ergo Patre valente dotare filiam, non est recurrendum ad avum, ut id faciat ex bonis suis.

1775.

Kkk 2

Neq

Nec obstat, quod obligatio dotandi potissimum fundetur in patria potestate, juxta *L. qui liberos. ff. de ritu nupt.* quia tamen hæc patria potestas, respectu filiarum, competit Patri prius, quam avo; hic solum in illius defectu tenebitur. Idem responderetur ad *L. ult. C. de promiss. dot.* ubi dicitur, paternum esse officium dare dotem pro sua progenie, hoc est descendentes, & *L. dedit dotem. ff. de collat. bonorum*, ubi habetur, officium avi circa neptem ex officio Patris circa filium pendere, & quia pater filium, ideo avum, propter filium, nepti dotem dare debere: responderetur enim ut dixi, ad *L. ult.* id omnino procedere, nimirum avo inesse obligationem dotandi suam progeniem, seu descendentes, sed deficiente Patre; & ad *L. dedit*, avum propter filium teneri dare dotem nepti, si filius inops sit; ex quo constat ad alteram partem casus in principio hujus §.

§. 4.

An Mater, vel avus paternus, primo loco teneatur ad constituendam dotem?

1776. Dubium, de quo in præsens, est in hac questione, an inope Patre, sed Matre divite, nepti dotem teneatur primo constituere Mater, vel avus paternus? Affirmativam, quod Mater, tenet Castropalaus cit. §. 2. n. 3. pro se allegans Fachinæum, l. 10. c. 40. Tum quia Mater dives tenetur dotare filiam, cum urget *causa rationabilis*, ut constat ex *L. 14.* in n. 1774. sed ubi & Pater, & filia, inops est, urget rationalis causa; tum quia avus paternus non tenetur neptem divitem dotare, teste Fachin. cit. c. 4. sed ubi Mater ejus dives est, & illa tenetur dives; cum stante Matre divite ad ejus legitimam jus habeat filia, ergo. Contrarium tamen probabilius videtur; ratio est, quia Mater, per se loquendo, non obligatur ad dotandam filiam ex n. 1774. Pater autem ex officio, & avus pariter propter filium in hujus defectu, ex n. 1775. in casu autem, quo duobus incumbit obligatio, uni per se, & ex officio; alteri, solum per accidens, per se loquendo ad implendam talem obligationem primo tenetur ille cum potest; alter solum in hujus defectu; ergo; sic Haunoldus tom. 1. de Jusl. tr. 4. n. 386. & alii.

Ad rationem in contrarium in n. 1776. Resp. trans. ma. dist. min. & si etiam avus paternus inops sit. C. si dives; N. min. ex ratione priori numero. Ad alteram ibidem Resp. N. ma. ex n. 1265. & 1771. Nec obstat, quod avus paternus neptem divitem non teneatur alere; quia obligatio alimentorum fundatur in necessitate, ac indigentia, cui locus non est apud divitem; necessitas autem dotis est ad commodius, ac decentius acquirendum matrimonium, ac ejus onera sustinenda (certum enim est, hoc obtineri melius, si propter dotem etiam afferat paraphernalia, qui titulus non cessat in nepte divite; præsertim, quia, si, propter bona Matris, filie negari posset dos, ab his, qui eam ex officio dotare debent, in ejus incommodum vergeret, quod in ejus favorem introductum est, nimirum *carere dote avi* propter favorem ex bonis Matris opulenta.

§. 5.

De Obligatione Patruum dotandi Sobrinam; & Fratris, Sororem.

Cum de Patruo quoad Sobrinam nihil jure communi constitutum sit, ut notat Rebellus P. 2. l. 5. q. 4. n. 26. ex hoc capite nullam illi obligationem statueret licet. Fratrem autem respectu sororis inopis, ex eodem Patre, obligatum esse, communis tenet, & probatur. Nam in *L. Cum plures. §. penult. ff. de adm. str. & periculo Tutorum*, legitur: *sed non debet dotem sorori alio à patre nate, etiam si aliter ea nubere non potuit.* Cum ergo ab obligatione dotandi sorores inopes incumbente Fratri excipiatur sola soror uterina, esto inops sit (nimirum ex eadem Matre, sed non Patre) tenebitur dotare sororem ex eodem patre, & à fortiori ex utroque parente, si inops sit. Nam exceptio firmat regulam in contrarium.

Ex hoc colliges, Fratrem à fortiori teneri alere sororem suam inopem, si sit ex eodem patre, vel ex parentibus utriusque communibus. Nam à dote ex obligatione, per se loquendo, valet argumentum ad alimenta, licet non e contra. Nam i. pater, naturalis tantum, spurie debet alimenta; & filius Matri inopi; non tamen dotem. Porro ab hac obligatione, ut Frater dote sororem, non excusat, quod ipse

ipse sit Clericus, & tantum habeat reditus beneficii; cum sit opus pietatis, & juri nature maxime consonum, teste Castropalao cit. n. 6. Colliges 2. cum haeres succedat in reales obligationes defuncti, eum aequè ad eos dotandos, ad quos tenebatur defunctus, obligatum esse, ut colligitur ex *L. Posulante. ff. ad Trebellian.* intellige tamen secundum mensuram bonorum, in qua succedit; sic Rebellus l. s. q. 4. n. 7.

ARTICULUS II.

De dotis restitutione.

1779. Agimus hic de dotis restitutione soluto matrimonio, quoad vinculum, quod variis modis fieri potest, secundum dicta ante n. 1609. a. 6. de divortis. Caterum de casu soluti matrimonii solum quoad thorum; & cohabitationem (consequenter dotis amissione, vel recuperatione in ejusmodi casu) egimus à n. 1585. de illo autem casu matrimonii soluti quoad vinculum, sic loquitur. *c. syn. h. t. Sanè soluto matrimonio, sicut dos ad mulierem, sic & donatio propter nuptias redit ad Virum: nisi de consuetudine secus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote, vel donatione propter nuptias, quod æquale sit, tum hinc inde contrarium judicatur.* Ex hoc textu colligitur, soluto matrimonii vinculo (ut in casu, quo moritur unus conjugum) dotem Uxori, vel ejus hæredibus; & donationem propter nuptias marito restituendam esse, nisi aliud constitutum sit, vel consuetudine, vel ipsorum pacto; his præmissis:

§. I.

De restitutione dotis soluto matrimonii vinculo.

1780. In hac quaestione communis sententia est, si contingat matrimonium, quoad conjugale vinculum (declaratione nullitatis) ex justa causa, nimirum ob impedimentum dirimens, prius ignoratum, separari, dotem uxori restituendam esse, ut communiter volunt auctores ex *c. Mulieres. h. t.* quamvis reverà iste canon non loquatur de hoc casu matrimonii putativi, sed tantum veri; suadet tamen ratio. Cum enim dos sit accessoria matrimonio, nimirum ad ejus onera sustinenda, ut dici-

tur. *c. Salubriter. 16. h. t.* sublato principali, quo tales conjuges redduntur suæ libertati immunitatis à conjugali vinculo, per Ecclesie declarationem; redditur illis pariter libertas in accessorio, nimirum receptione dotis.

Circa datam responsonem quaeres. **1781.** an in dato casu *dos integra* restitui debeat Uxori? Resp. quod ei restitui debeat, non tantum *dos integra*, sed etiam reliqua bona, viro allata, *causà matrimonii*, imò & lucra *communiter* acquisita, ex æquo divisione factâ. Constat ex *c. significavit. 2. de donat. inter Virum & Uxorem*, ubi Pontifex iudicibus delegatis mandavit, ut virum, qui mulieri, *ex justa causa* solutæ à vinculo putativi cum eo matrimonii, recusantem ei *dotem*, & reliqua bona *communiter* acquisita, etiam per censuram Ecclesiasticam compellant ad dotis restitutionem, & eorum divisionem, quæ olim *communiter* habuerunt, si nihil aliud obfret.

Dices **1782.** r. maritus, etiam soluto matrimonio, non tenetur quoad restitutionem bonorum facere ultra id, quod facere potest, ut dicitur *L. maritum. 33. ff. solut. matr. & L. Non tantum. 20. ff. de re. judic. ca. 1.* ergo nec in hoc casu tenebitur ad restitutionem dictorum bonorum. Resp. verum esse, quod dicitur, de *Maritis veris, non putativis.* Nam dictæ leges marito concedunt hoc privilegium, ob reverentiam matrimonii, seu maritale, ut colligitur ex *L. unic. §. Cum autem. C. de Rei Uxor. act.* at in hoc id deficit, cum matrimonium nullum sit; ergo.

Dices **1783.** 2. si Maritus in dato casu teneretur Uxori restituere omnia allata sibi ab Uxore bona cum lucro communiter acquisito, esset ex eo, quod jure communi per matrimonium inter Virum & Uxorem esset contracta, saltem tacita societas ad dimidium lucris; sed multò verius est contrarium, ut complures docent cum Barbofa in *dict. c. significavit. 2. h. t. à n. 7.* ergo. Resp. quidquid sit in præsentî, de illa quaestione, quæ dicitur verior oppositâ, per textum hujus *c.* saltem hoc evincit, quod vir matrimonio soluto cogatur Uxori dotem restituere, & bona dividere, quæ eis communiter obvenerunt constante matrimonio, *donatione, legato, empto*

utriusque pecuniâ, vel simili titulo, etiam si non intercefferit contractus societatis civilis, juxta *L. Ut sit. ff. pro Socio, & §. Item, si inter, Instit. que ex quasi contractu*. Sic Abbas in *cit. c. n. 3.* & alii.

Dixi, si contingat matrimonium ex *justa causa* separari, propter impedimentum prius *ignotum*. Nam, si scienter (ambo) contraxerunt cum impedimento dirimente, perdere debent, quidquid unus alteri dedit, & fiscus lucratur, nisi excusetur per errorem, vel minorem ætatem. *L. qui contra;* & *Authent. Incestus. C. de incest. Nupt. junct. Gloss. V. licita;* ita Pirhing, *de donat. inter Vir. & Uxor. num. 27.*

1784. De reliquis autem bonis (sicut sunt Sponsalitia largitas, morgengeba, seu matutinalis donatio) & similibus, dicemus infra. Illud hic annotandum videtur, hæc bona, cum celebratur divorcium solius thori, & cohabitationis *perpetuum*, vel causa adulterii, vel ex alio capite, judicio Ecclesiæ concedentis divorcium perpetuum, ab adultera, vel Reo (cujus nimirum culpa fit divorcium) non amitti, nec accrescere innocenti, tum quia id nullo juris textu dispositum reperitur; tum quia causa dandi, ut suppono, nimirum, secutum matrimonium, & pudicitie delibatio, secuta est; nec sicut dos, & donatio propter nuptias ad onera communia, seu conjugalia sustinenda ordinantur,

§. 2.

An soluto matrimonio dominium dotis, ipso jure, transeat in Uxorem?

1785. Quæstio est, an, soluto matrimonio, dominium dotis, ipso jure transeat in Uxorem, si dos marito tradita fuit *inæstimata* in rebus immobilibus, & corporalibus, nec in rebus functionem recipientibus? Resp. affirmativè, ut dicitur *L. In rebus. C. de jure dot.* Et ideo Uxor eam, tanquam rem propriam tum ab hæredibus mariti, tum à quocunq; alio possessore vindicare potest, ut cavetur in *cit. lege*; sic Castropalaus *tom. 7. de Just. commut. D. 9. p. 20. §. 1. n. 1.* Si autem dos marito tradita fuit *æstimata* æstimatione faciente vendi-

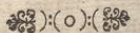
tionem, quæ stat in rebus mobilibus, aut incorporalibus (ut sunt jura) vel immobilibus corporalibus, vel certa summa in valore restituenda, restitutio ex obligatione non statim faciendâ est, sed intra annum, nisi aliter conventum sit, per *L. unie. §. Exactio. C. de Rei Uxor. act.* intelligitur tamen, *si maritus sit solvendo*. Nam secus ex benignitate juris qualibet res in dotem, sive æstimatam, sive inæstimatam, revertuntur ad Uxorem; quia sub hac conditione (si sit solvendo) marito tradita sunt. *L. In rebus. C. de Jure dot. junct. gl. iii. & quidem jure prælationis, de quo alibi.*

§. 3.

Ad quem soluto matrimonio pertineant fructus dotis?

Resp. si matrimonium, quoad vinculum solvatur morte alterius, vel ex alia justa causa v. g. declaratione nullitatis factâ per Ecclesiam, dotem *integram* (secundum n. 1764.) esse restituendam cum lucris constante matrimonio communiter acquisitis, ut dictum est n. 1781. Si autem fermo sit de fructibus dotis, consistentis in re frugifera, & inæstimata, ii pertinent ad Uxorem à die soluti matrimonii, in ceteris ad maritum. Usus autem jurium, & dotis in summa consistentis, eo tempore, quo non est obligatio vel ex pacto, vel ex lege restituendi dotem, spectat ad maritum, ac ejus hæredes per *cit. L. unie. §. Sin autem. C. de rei Uxor. act.*

Si quæras, quid dicendum quoad dotis restitutionem in casu, quo declaratione nullitatis, per Ecclesiam solvitur conjugale vinculum, malâ utriusque, vel unius fide, nulliter contractum? Resp. ad hoc constare ex dictis à num. 1783. & seq. Si quæras. 2. an Uxor in casu, quo Maritus, vel ejus hæredes intra tempus constitutum dotem non solvunt, possit agere ad interesse? Resp. quòd sic; nam hoc habet quivis creditor, nec in hoc Uxor est deterioris conditionis; sic Molina *de Jure, & Just. D. 442. & colligitur ex cit. L. unie. §. Sin autem.*



§. 4.

An mariti hæredes teneantur Uxorem alere tempore non soluta dotis?

1787. Resp. Affirmativè; nam maritus habet hanc obligationem fundatam in dotis acceptione, & retentione; ergo ad idem tenentur ejus hæredes, quamdiu manet fundamentum dictæ obligationis; sic Castropalaus cit. cum communi. §. 2. n. 4. qui tamen duas condiciones requirit: prima est, si velit in eadem domo commorari cum hæredibus; addit Haunoldus tom. 1. tr. 9. n. 426. & ut alii, quibus debentur alimenta, consuetas operas prestare, ut colligitur ex L. Sicut. ff. de operis libertorum; quod tamen intellige, si decenter, & honestè in eorum domo cum illis commorari possit; ne alioquin dispositum in ejus favorem, sit potius detrimentum. 2. Si alium de non habeat; nam si se ipsam alere possit, vel ex fructibus dotis, vel labore statui suo non indecoro, hæredes ad alimenta ejus non teneri, colligitur ex L. si quis à liberis. §. 1. ff. de liberis agnoscendis; quod tamen limitari debet, ut non procedat, si prægnans relicta sit. Nam in hoc casu, quousque foetus nascatur, alenda erit ab hæredibus mariti, licet alimenta haberet ex bonis propriis, etiam dote jam restituta; sic Baldus in L. divorzio. ff. solut. matr. & constat ex L. 1. §. mulier. & L. Curator. ff. de ventre in possess. mittendo.

1788. Not. autem, nos loqui de obligatione hæredum tempore dotis non soluta, quo ejus solutio justè nondam ab eis præstita est. Si enim injustè (nimirum ultra tempus non solvendi concessum) dotem detineant, Uxor negligens actionem, sibi contra illos competentem, sibi nocet. Et ideo etiam Uxor licet pro recuperanda dote sibi retinere domum, & alia mariti bona sibi reperta; quia licet per L. Creditores. C. de Pignoris, Creditori non sit concessum, bona debitoris, eo invito, in pignus occupare; secus tamen est, cum jam possidet absque ulla vi, & fraude.

§. 5.

An pro solvenda dote maritus teneatur ultra id, quod potest?

1789. Resp. si maritus dolo fecit, ut dotem solvere non possit integram, cum debet,

posse illum in solidum conveniri pro dote ne lucrum capiat ex dolo cum aliorum detrimento. L. etiam. 19. §. Licet. ff. solut. matr. sic Rebellus cit. p. 2. lib. 5. de oblig. Just. q. 9. f. 1. n. 11. quod etiam procedit, si dos inæstimata sit, licet ipse egeat. Nam cum in hoc casu mulier ejus dominium habeat ex dict. supra; æquum non est, Uxorem ob hoc, suis bonis propriis spoliari, & ea marito applicari; sic Rebell. cit. l. 5. q. 9. n. 6.

Cæterum regulariter in casu restit. 1790. tuendæ dotis, soluto matrimonio, non tenetur maritus ultra, quam facere potest, cum dos ei tradita, æstimata est æstimatione faciente venditionem, ut habetur expressè L. Maritum, cum seq. ff. solut. matrimonio. Dixi regulariter. Nam in casu dotis etiam æstimatæ, excipitur. i. id, quod diximus de viro, dolo suo, inope, n. prior; deinde, si mulier egeat; quia in necessitate Uxori favendum est; præsertim cum hic agatur de damno ex parte Uxoris vitando, & ex parte mariti solum de captando lucro.

1791. Quæstio est, an privilegium maritis (veris) concessum, ne in dotis repetitione, quæ hæredibus Uxoris defunctæ conceditur, adversus maritum restitutioni dotis obnoxium, teneantur ultra quam possunt, procedat etiam in filiis, vel aliis hæredibus mariti, ut non teneantur in eo eventu ultra quam possunt? Resp. procedere in filiis, si sint ex utroq; etiam si & illi sint hæredes, sed propter conjunctionem, quam habent cum Patre L. Etiam. ff. solut. matr. L. sunt, qui, ad finem. ff. de re judic. Non autem hæredibus extraneis, L. Maritum cum L. seq. ff. eod. ibi: sed hoc hæredi non est præstandum; sic Rebellus p. 2. l. 5. q. 9. n. 27. dixi privilegium maritis veris, ac filiis eorum, ex utroq; parente descendentibus concessum, ne, cum Uxoris defunctæ dos repetitur, teneantur ultra, quam possunt, ut excluderem maritos putativos. Nam his non idem datum est; cum nec dotem lucrentur, nec ejus fructus; nec dilatio dotis restituendæ illis permessa sit; ut pluribus ostendit Fachinæus, lib. 10. controvers. c. 30.

1792. Ex hoc not. cum separatur matrimonium, quia nulliter contractum est, dotem integram Uxori restituendam; quia licet

licet *L. Maritum. ff. solut. matr. & L. non tantum. ff. de re judic.* dicatur, quod maritus Uxori restituere non teneatur ultra id, quod potest; procedit tamen de *veris conjugibus, non putativis*; sic Canisus in *c. 1. b. t. n. 2.* quod intellige, si tale matrimonium contractum est per errorem; si enim scienter, dos cadit ad fiscum, nisi excuset minor ætas. *L. qui contra, & Authent. Incestus. C. de incestis nuptiis*: juncta Gloss. *7. Licita.* ut diximus præced. an autem, & qualiter alia bona, soluto matrimonio superstiti restituenda, ex dictis colligi potest.

§. 6.

Apud quem Judicem causam repetendæ dotis Uxor, aut ejus hæredes, agere possint?

1793. Resp. cum causa dotis, soluto matrimonio, restituenda superstiti, per se, ac principaliter agitur, agendam esse apud Judicem secularem, ut colligitur ex toto titulo *de jure dot.* tam in *ff.* quàm *Cod. & maximè ex L. in Contractibus. C. de non numerat. pecun.* ubi solum in defectum Judicis secularis, Ecclesiasticus adiri permittitur in exactione dotis. Dixi, per se. Nam, si apud Judicem Ecclesiasticum principaliter agitur causa spiritualis, in quam incidat questio super exactione dotis, post tunc etiam indirectè pronuntiare super illa Judicem Ecclesiasticum, constat ex dictis in præmissis qq. & constabit ex n. seq.

1794. Illud hic adhuc dubitatur, an mulier, in judicio seculari, soluto matrimonio, dotem repetens, debeat adire Judicem loci, ubi contractus, seu dotale instrumentum erectum, & perfectum est, vel possit agere apud Judicem domicilii mariti, vel hæredum ejus? Resp. in hoc casu non esse spectandum locum contractus, neque domicilium Uxor, sed mariti, per expressam *L. Exigere dotem, 65. ff. de Judiciis*, ibi: *exigere dotem, mulier debet ibi, ubi maritus domicilium habuit; non, ubi instrumentum dotale conscriptum est; nec enim id genus contractus est, ut & cum locum spectari oporteat, in quo instrumentum dotis factum est; quam cum, in cujus domicilium, & ipsa mulier per conditionem matrimonii erat reditura.*

Si autem contingat, seculari Judicem esse negligentem; vel apud Judicem Ecclesiasticum principaliter agatur causa matrimonii solvendi, & accessoriè etiam judicetur de causâ dotis, Ecclesiasticus supplere potest, ex *L. 14. ff. & C. de jure dot.* ibi: *quod si in Provinciis, vel non sit alius administrator civilis, vel militaris, vel propter aliquam causam, difficile sit ei, qui memoratam querelam opponit, adire eum, & licentiam ei damus, per virum Reverendissimum Episcopum eandem suam exceptionem creditori manifestare, &c.* Et ex *cap. 3. de donat. inter vir. & uxor.* ibi: *Qua regitur vos, qui de matrimonio principaliter cognovistis, & de dote (que est causa incidens) accessoriè cognoscere voluistis, & sententialiter desinare, mandamus, &c.*

Præter hæc not. i. quoties matrimonium ex licita causa separatur (puta, propter impedimentum canonicum, quod subesse ignorabant contrahentes) dotem omnino restituendam esse, per *c. Mulieres. 1. b. t.* ibi: *Mulieres, cum pro aliqua licita causa à propriis viris fuerint separata, totam dotem precipimus sibi reddi.*

Dices: hunc textum duntaxat loqui de casu, quo mulieres à propriis viris separantur ex licita causa; ergo, ubi propter latens impedimentum, postea compertum, separantur, dos reddenda non est. Gloss. in casu, & Abbas *ibid.* exponunt ly, à propriis Viris, etiam de putativis; sed hanc expositionem, licet in re veram, congruere litteræ, negat Pirhing *de donationibus inter Virum, n. 26.* Verum, cum dos constituatur ad onera matrimonii sustinenda, ubi hoc de se nullum est, licet existimaretur verum ex ignorantia latentis impedimenti, eo soluto nullitatis declaratione, etiam in præsentis casu restituenda est; unde ex materia substracta ly à propriis Viris, rectè exponitur etiam de propriis, ex communi estimatione.

Not. 2. quando mulieri soluto matrimonio dos reddenda est, & vir illi negat reliqua bona, seu lucra, quæ constante matrimonio communiter acquisita sunt utrique conjugi, horum quoque dimidium Uxori apud Judicem à marito exigenti, hujus ministerio adjudicandum esse; sic Urbanus III. in *c. significavit. 2. de donationib. inter Virum*, ibi: *ideoque mandamus,*

damus, quatenus, si ita est, & non est aliud, quod obstat, ipsum ad restitutionem dotis, & divisionem eorum, quæ olim communiter habuerunt, districtè Eccles. compellatis.

1798. Not 3. ex hoc textu deduci, quod, etsi causa dotis in se sit merè secularis; adeoque, cum de illa principaliter agitur, cognitionem causæ ad Judicem Laicum, pertinere; incidentet tamen, & accessorie Judicem Ecclesiasticum de illa cognoscere posse; id, quod confirmari potest ex c. De prudentia. 3. eod. ibi Clemens III. de prudentia vestra, inquit, miramur, quod, cum vobis causam matrimonii, quæ vertebatur inter H. & M., commissemus terminandam, & vos consanguinitatem inter eos invenientes, sententiam divortii tulissetis: de dote, quam à viro mulier repetebat, quidquam statuere distulistis. Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognoscere voluistis, & sententia literè definire: mandamus, quatenus prædictum H. monitione præmissa cogatis, ut prædictæ M. totam dotem (sicut Canonicum fuerit) restituere non moretur.

1799. Sed dices: in c. Causam, quæ. 7. qui filii sint legitimi, aliud esse. Nam cum evenisset causa legitimorum natalium, principaliter acta coram Judice Ecclesiastico, & eâ occasione accessisset etiam causa de restituendis terris, quibus altera pars litigantium fuerat spoliata, Alexander III. rescripsit: Nos attendentes, quod ad Regem pervinet, non ad Ecclesiam, de talibus possessionibus judicare, ne videamur juri Regis Anglorum detrabere, qui ipsarum judicium ad se asserit pertinere. Erarerritanti vestræ mandamus, quatenus Regi possessionum judicium relinquentes; de causa principali (videlicet, utrum mater prædicti R. de legitimo sit matrimonio nata) plenius cognoscatis, & causam hujusmodi terminetis, licet incongruum videatur, ut matrimonium genitricis præfati R. impetatur, quod eâ vivente non fuit (ut dicitur) impetatum. Ex quo textu, in rubrica hujus c. dicitur: de causa civili inter Laicos, non cognoscere Ecclesiam; licet incidat, cum causa spiritualis principaliter agitur coram Ecclesiastico Judice, ut erat in præfati casu; ergo idem dicendum erit de causa dotis.

Tom. 17.

Ante resolut. not. 1. causam dotis 1800. esse dependentem à valore, vel nullitate matrimonii. Nam ubi matrimonium in re nullum est, dominium dotis non fuit translatum in maritum; hinc adeo conjuncta est matrimonio, ut sine hoc dos consistere non possit, L. 3. ff. de jure dot. adeoque non esse proprie incidentem, quasi ipsa ad decidendam causam principalem esset necessaria; licet definiri non possit sine respectu ad matrimonium, de quo cognoscere proprie pertinet ad solum Judicem Ecclesiasticum; secus autem est de causa statûs; nam sine hac quæstio principalis de hæreditate v. g. non potest decidi, nisi prius resolvatur quæstio statûs, num sit, vel non sit legitimus, qui ab hæreditate defectu natalium repellitur; quo posito:

Resp. in cit. c. causam, principali- 1801. ter actum esse de dictis possessionibus; & incidenter de causa natalium. Unde, licet in dato casu causa incidens prius resolvi debuerit ab Ecclesiastico Judice (cujus est cognoscere de valore matrimonii in ordine ad legitimitatem natorum ex tali matrimonio controverso) quia tamen causa principalis erat temporalis, meritò remittendam fuisse ad Judicem secularem; licet, in re declarata matrimonii legitimitate, consequenter etiam, saltem indirectè, decisa maneat causa illarum possessionum, impugnata ex eo, quod hæres eorum non haberet natales legitimos: at in nostro casu, ubi principaliter cognoscitur de matrimonio, causa dotis non est incidens; ergo.

Aliud est, si agatur principaliter de 1802. causa dotis, non propterea quod matrimonium esset nullum; sed ex eo v. g. quod Vir bona dissipet, aut vergat ad inopiam, vel mortuus est; nam tunc regulariter causæ cognitio pertinet ad Judicem secularem; si autem in tali casu incidat causa matrimonii (an scilicet dos restituenda sit, quia matrimonium nullum fuit) cognitâ causâ incidente à Judice Ecclesiastico, causa dotis pariter remittitur ad Judicem secularem; esto in re, factâ decisione causæ incidentis, de nullitate matrimonii, etiam principalis causa de restituenda dote, soluto matrimonio, decisa maneat.

LII

Not.

1803. Not. 4. Viro ad inopiam vergenti tradendam esse dotem promissam, & nondum solutam, præstitâ tamen cautione ex *c. per vestras. 7. de donationib. inter Virum, Sc.* secus, si cavere non possit, aut nolit. Quare Vir non potest Uxorem repellere à sua cohabitatione hoc titulo, quòd ipsi ad inopiam vergenti, dos promissa, non solvatur; jus enim cohabitandi nascitur jure naturali ex ipso contractu conjugali, sicut obligatio reddendi debitum, ut docet Sanchez, *lib. 9. matr. D. 5. num. 17.* & alii; aliàs etiam, præcisè ex non solutâ dote, posset Uxori petenti negare debitum; quod tamen dici non potest.

1804. Cæterùm Uxor licitè repetit dotem Viro etiam citra culpam vergente ad inopiam; ut deducitur ex *cit. c. per vestras;* & *L. si constante. 24. ff. solut. matrim.* vel cum incipit dissipare bona sua. *L. ubi adhuc. 29. C. de jure dotium;* nec tantum repetere solutam; sed excipere etiam, contra illum exigentem dotem nondum solutam, jure sic disponente ex justo metu, ne in ejusmodi casibus etiam dos dissipetur, aut consumatur: aliud tamen est præstitâ cautione, ut colligitur ex *textu c. per vestras:* ibi: *isq; eam, quam posset, cautionem præstat.*

Verùm, hæc verba solùm accipe in casu, quo non potest sufficientem; nam tali casu sufficit præstari aliquam; aut, si nec hoc, non ipsi, sed tertio cuidam dos consignetur, à quo lucrum dotis re-

cipiat salvâ substantia; cujus rationem dat Pontifex: *cum satis possit modicum dotis credi, cui corpus Uxoris est creditum;* & paulo post: *vel saltem ut alicui mercatori dos committatur, & Vir interim partem honesti lucri ex illa percipiat pro sustinendis matrimonii oneribus;* ne occasione dotis detentæ, Uxor dimissa à Viro, vel etiam Vir eam dimittens, reatum adulterii incurrat.

Not. 5. ex dicto *c. per vestras,* non rectè deduci, quòd Vir possit Uxorem repellere à sua cohabitatione, si dos promissa non solvatur; nam *cit. loco* Pontifex solùm respondit ad principalem questionem, an suppositâ expulsionem Uxoris ob dotem non solutam sive justam, sive injustam, dos solvenda sit? & respondit, solvendam cautione præstitâ, nihil definiens circa qualitatem factæ expulsionis; cum mulier de hac nihil proposuerit; cæteroquin omnino, ante omnia restituenda, si contra virum egisset, petendo sibi cohabitationem conjugalem restitui. Aliud igitur est, quòd Vir non solutâ dote possit Uxori negare cohabitationem; aliud, alimenta, horum jus habet mulier ex dote præstitâ; illius, ex vinculo conjugali societatis vitæ ad proles generationem, ac decentem educationem, mutuamque obsequia.

